

Fundusze Europejskie

Raport

Rekomendacje dotyczące zmian zapisów **ustawy**
z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług
społecznych przez centra usług społecznych

Szczecin, październik 2024

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Pomorze
Zachodnie

WYKAZ SKRÓTÓW

Skrót	Rozwinięcie
CUS/ Centrum	centrum usług społecznych
DI	deinstytucjonalizacja
KIPUS	Koordinator Indywidualnych Usług Społecznych
MRPiPS	Ministerstwo Rodziny Pracy i Polityki Społecznej
ROPS UMWZ	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego
Raport	Raport: Rekomendacje dotyczące zmian zapisów ustawy o realizowaniu usług społecznych przez centra usług społecznych
Ustawa	ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych

INFORMACJE O RAPORCIE I PROJEKCIE

Ustawa z 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych była rezultatem inicjatywy ustawodawczej Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Koncepcja Centrów Usług Społecznych powstała w ramach prac Narodowej Rady Rozwoju przy Prezydencie RP¹, stanowiącej forum debaty ekspertów, teoretyków i praktyków, reprezentujących różne środowiska i specjalizacje. Przygotowany w Kancelarii Prezydenta RP na podstawie tej koncepcji projekt Ustawy Prezydent RP skierował do Sejmu w listopadzie 2018 r.²

Potwierdzeniem istnienia parlamentarnego konsensusu w sprawie rozwiązań zaproponowanych w projekcie Ustawy było jednomyślne głosowanie w Sejmie za jej uchwaleniem oraz jednogłośnie przyjęcie bez poprawek przez Senat RP (w dniu 2 sierpnia 2019 r.).

W październiku 2024 roku, po 5 latach od wejścia w życie ww. aktu prawnego, **Kancelaria Prezydenta RP rozpoczęła konsultacje projektu ustawy o zmianie ustawy o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych**. Miało to na celu **wsparcie funkcjonowania istniejących już centrów usług społecznych i inicjowanie powstawania nowych**.

W odpowiedzi na konsultacje, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego, w ramach projektu *"Koordynacja polityki społecznej na Pomorzu Zachodnim"* opracował niniejszy raport prezentujący **rekomendacje zmian zapisów Ustawy**.

Propozycje zostały wypracowane w oparciu o zgłaszane w tym zakresie uwagi Dyrektorów Centrów podczas:

- pierwszego etapu badania własnego ROPS UMWZ pt. "Funkcjonowanie centrów usług społecznych na Pomorzu Zachodnim"

Podczas badania Dyrektorzy CUS udzielali odpowiedzi w zakresie oceny funkcjonowania centrów usług społecznych. W swoich wyjaśnieniach wskazywali także występujące bariery i problemy. W trakcie wywiadów pojawiły się **wypowiedzi wprost wskazujące, że przepisy ujęte w Ustawie powinny ulec zmianie**. Badania prowadzone były jednak przed planowaną „małą nowelizacją” Ustawy, co zapewne wymagać będzie dodatkowej analizy już po wejściu w życie znowelizowanych przepisów. Uzyskane w wyniku prowadzonego badania sugestie zmian

¹ Por. M. Rymsza (red.), Centrum usług społecznych: od koncepcji do wdrożenia przepisów ustawy, IPISS i KPRP, Warszawa 2021, s. 365-375; dostępny na stronie: <https://www.ipiss.com.pl/centrum-uslug-spolecznych-odkoncepcji-do-wdrozenia-przepisow-ustawy>

² Projekt ustawy o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych, druk sejmowy nr 3040, Sejm RP VIII kadencji.

zostały przekazane organom rządowym odpowiedzialnym za przygotowanie nowelizacji do Ustawy.

- prac Regionalnego Forum Usług Społecznych

Podczas spotkania kadr zachodniopomorskich centrów usług społecznych i jednostek pomocy społecznej, które odbyło się 17 października 2024 r. powołano do istnienia Regionalne Forum Usług Społecznych. W wyniku połączenia efektów wcześniej podjętych działań w ramach sieciowania Centrów Usług Społecznych oraz prac przeprowadzonych przez Regionalne Forum Usług Społecznych wypracowane zostały postulaty zmian możliwych do wprowadzenia w obecnych zapisach ustawy z dnia 19 lipca 2019 r.

- konsultacji prowadzonych przez zespół ds. wspierania procesu przekształcenia w CUS (działającego w strukturach ROPS UMWZ).

W tym samym czasie przeprowadzono również wizyty doradczo-konsultacyjne w każdym z sześciu CUS. Spotkania odbywały się osobiście, po wcześniejszym telefonicznym ustaleniu dogodnego terminu, a część z nich przebiegała z wykorzystaniem środków porozumienia na odległość (za pośrednictwem aplikacji Zoom, co stanowiło wstęp i sprzyjało dalszym spotkaniom osobistym). Konsultacje prowadzone i moderowane były przez doświadczony zespół złożony z pracowników ROPS UMWZ.

Celem projektu [Koordinacja polityki społecznej na Pomorzu Zachodnim](#), finansowanego z programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego jest uspołnienie regionalnej polityki włączenia społecznego.

Cel ten zostanie osiągnięty przez realizację trzech głównych zadań:

- monitorowanie, analizy, badania, programowanie polityki społecznej
- rozwój usług społecznych i wsparcie lokalnych instytucji w regionie
- regionalna koordynacja rozwoju ekonomii społecznej.

W projekcie wykorzystane zostaną rozwiązania o charakterze systemowym w zakresie: usług społecznych, pomocy społecznej, ekonomii społecznej, aktywnej integracji oraz wspierania rodziny, pieczy zastępczej i adopcji.

Zadania realizowane w ramach projektu przyczynią się do standaryzacji prowadzonych działań, wypracowania mechanizmu efektywnej koordynacji polityki społecznej i płynniejszego przepływu informacji pomiędzy poziomem krajowym i regionalnym oraz między różnymi podmiotami w regionie.

Grupę docelową projektu stanowią m.in. przedstawiciele samorządów terytorialnych i ich jednostek organizacyjnych, jako podmiotów odpowiedzialnych za przygotowanie do realizacji oraz dostarczanie usług aktywizacyjnych i usług społecznych na poziomie lokalnym.

Do grupy docelowej należą również podmioty organizujące wspieranie rodziny, pieczę zastępczą i adopcję wraz z ich otoczeniem, pracownicy instytucji pomocy społecznej oraz podmioty działające na rzecz włączenia społecznego, w tym zajmujące się organizacją usług społecznych, jak też akredytowane ośrodki wsparcia ekonomii społecznej.

Okres trwania projektu – 01.09.2023 do 31.12.2028 r.

SYTUACJA WYJŚCIOWA

Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych określa:

- 1) zasady przyjmowania przez gminę programów usług społecznych
- 2) zasady tworzenia, zadania, organizację oraz zasady działania centrum usług społecznych
- 3) zasady realizowania programów usług społecznych przez centrum.

W celu zaspokajania potrzeb wspólnoty samorządowej w zakresie określonych usług społecznych oraz koordynacji tych usług gmina może utworzyć jednostkę organizacyjną w postaci centrum usług społecznych. Jednostka może powstać na drodze przekształcenia gminnego ośrodka pomocy społecznej bądź poprzez utworzenie nowej jednostki organizacyjnej.

Centra usług społecznych to miejsca, w których są dostępne usługi społeczne z różnych systemów: pomocy społecznej, polityki rodzinnej, promocji i ochrony zdrowia, kultury, edukacji publicznej, polityki prorodzinnej, wspierania osób niepełnosprawnych.

Usługi są świadczone przez różnych wykonawców, wśród których znajdują się zarówno jednostki samorządowe, jak i lokalni przedsiębiorcy, podmioty ekonomii społecznej i organizacje pozarządowe.

Centra usług społecznych:

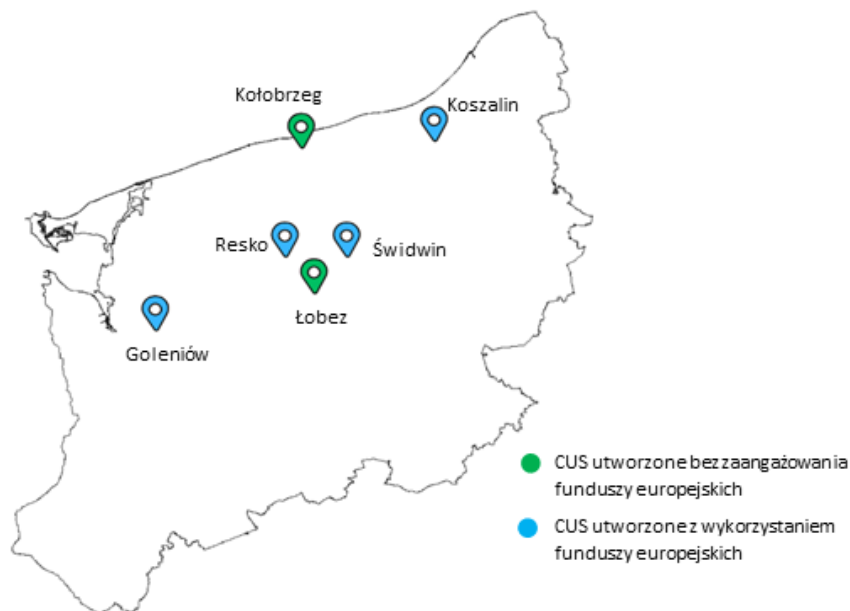
- zapewniają możliwość uzyskania różnych usług społecznych w jednym miejscu – bez potrzeby chodzenia do urzędu gminy, ośrodka pomocy społecznej czy innej jednostki
- zapewniają dopasowanie oferty usług społecznych do realnych potrzeb społeczności lokalnych i dostarczenie ich w sposób skoordynowany
- przyczyniają się do skutecznego i efektywnego dostarczania usług społecznych mieszkańcom gmin w takiej skali i formie, w jakiej tego potrzebują.

Usługi społeczne oferowane przez centra usług społecznych są kierowane zarówno do ogółu mieszkańców gminy jak i do grup społecznych o szczególnych potrzebach, np. osób z niepełnosprawnościami, osób starszych czy rodzin wielodzietnych.

Pracę CUS reguluje ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych, której zapisy nie są jednak w pełni zgodne z potrzebami interesariuszy Ustawy.

W tym celu rozpoczęto działania zmierzające do wprowadzenia zmian do Ustawy.

W województwie zachodniopomorskim, w okresie prowadzenia działań (tj. wrzesień i październik 2024 r.) mających na celu wypracowanie rekomendacji do zmian w ustawodawstwie, działało 6 CUS i to do nich ROPS UMWZ wysłał zapytanie dotyczące potrzebnych modyfikacji zapisów Ustawy i uwag dotyczących jej funkcjonowania.

Uzyskane w tym procesie informacje przedstawiono w formie rekomendacji, które zaprezentowane zostały w niniejszym Raporcie.

PAKIET REKOMENDACJI DOTYCZĄCYCH ZMIAN USTAWY O REALIZOWANIU USŁUG SPOŁECZNYCH - PROPOZYCJA WYNIKAJĄCA Z PRZEPROWADZONYCH BADAŃ W CUS

Dokonując analizy zapisów Ustawy oraz uwzględniając uwagi przekazane przez Dyрекję CUS, powinno się, zdaniem tej grupy interesariuszy, położyć szczególny nacisk na takie zagadnienia, jak:

- ograniczenie wymogów dotyczących kwalifikacji pracowników CUS jak i Dyrekcji - obecne wymagania utrudniają znalezienie i zatrudnienie odpowiednich kadr szczególnie w małych gminach
- zmiana zapisów ustawy dotyczących finansowania usług społecznych

- rozważenie zapisu **umożliwiającego potencjalny powrót z CUS do wcześniejszej formy funkcjonowania ośrodka pomocy społecznej** (lub znalezienie alternatywnego rozwiązania), gdyby okazało się, że CUS w danej gminie nie spełnia swoich zadań
- rozważenie możliwości **przyłączenia sąsiedniej gminy do już istniejącego CUS** - obecnie utworzenie międzygminnych CUS jest możliwe tylko na początku procesu przekształceniowego
- zwrócenie uwagi na **uprawnienia pracownicze** po przekształceniu w CUS (gradacja pracownicza)
- **analiza dostępności specjalistycznej i ukierunkowanej opieki zdrowotnej w odniesieniu do diagnostyki i leczenia** np. chorób genetycznych, chorób określanych jako choroby rzadkie, metabolicznych, nowotworowych, w powiązaniu do usług oferowanych przez CUS. Możliwość redefiniowania współpracy z dużymi specjalistycznymi ośrodkami położonymi poza terenem gminy lub zastanowienie się nad nowym rozwiązaniem
- **niespójność niektórych przepisów ustawy o CUS z innymi przepisami lub ich brak, wątpliwości interpretacyjne** (tryb przekazania diagnozy radzie gminy, kwestie dot. przekształcenia – zmiana NIP, brak doprecyzowania jak rozumieć przekształcenie jednostki, stosowanie do przekształcenia przepisów o likwidacji jednostki - ewentualna konieczność przygotowania bilansu zamknięcia i otwarcia – dot. m.in. zapisów ustawy o finansach publicznych)
- **narzucone jednostkom i niedostosowane do realiów ramy strukturalne** (ograniczone możliwości delegowania uprawnień, bardzo szczegółowe określenie stanowisk)
- **obaw pracowników związanych z przekształceniem i przejściem na nowe stanowiska** (utrata uprawnień pracowników socjalnych – dodatek za pracę w terenie, dodatkowy urlop) – dotyczy zarówno OSL i KIPUS, należy rozważyć rozwiązania niwelujące ten stan rzeczy
- **niskie zainteresowanie organizacji pozarządowych oraz podmiotów gospodarczych współpracą w zakresie świadczenia usług społecznych**, co może stanowić poważną barierę w przypadku ustalania ogólnych zasad współpracy z organizacjami samorządowymi przez CUS (np. procent zleczanych usług) w zapisach prawnych
- **zawężenie ustawowe struktury organizacyjnej**, w szczególności dotyczącej zakresu działań oraz wydawania decyzji w imieniu prezydenta/wójta/burmistrza (art. 26 ustawy) **powoduje trudności organizacyjne oraz ryzyko tworzenia dużej komórki organizacyjnej**
- **forma zatrudnienia dyrektora Centrum** – zgodnie z ustawą o pracownikach samorządowych dyrektor Centrum jest w grupie osób, które winny być zatrudnione na podstawie umowy o pracę, tymczasem ustawa o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych wskazuje na konieczność powołania dyrektora
- **zbyt wysokie i niejasne wymogi kwalifikacyjne** np. organizatora społeczności lokalnej, (w jaki sposób kandydat ma wykazać posiadanie co najmniej 2-letniego

doświadczenia w zakresie prowadzenia animacji lokalnej lub innych form pracy środowiskowej, w tym pracy ze społecznością lokalną – podobny problem występuje przy koordynatorze indywidualnych planów usług społecznych), w przypadku pracownika socjalnego wymagany jest II stopień specjalizacji – w opinii realizatora projektu dla właściwej realizacji zadań OSL wystarczający byłby I stopień specjalizacji w zawodzie pracownika socjalnego, istnieje obawa o brak możliwości doszkolenia/uzupełnienia wykształcenia pracowników socjalnych rola KIPUS różni się od pracownika socjalnego wykonującego wyłącznie pracę socjalną (nie przyznaje świadczeń) tylko brakiem sformalizowanego wywiadu – dowodem na to są również wymogi kwalifikacyjne.

§ PROPOZYCJE ZMIAN W USTAWIE

Pakiet rekomendacji zmian w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych

L.p.	art.; ust.; pkt;	Zapis w ustawie	Propozycja zmiany
1.	art. 4 ust. 1	rada gminy może przyjąć w drodze uchwały program usług społecznych określający usługi społeczne wynikające z potrzeb wspólnoty samorządowej	rada gminy przyjmuje w drodze uchwały program usług społecznych określający usługi społeczne wynikające z potrzeb wspólnoty samorządowej
2.	art. 4 (dodanie ust. 5 w brzmieniu)	-	przed przyjęciem programu usług społecznych gmina może przeprowadzić konsultacje jego treści ze wspólnotą samorządową
3.	art. 21 ust. 5	diagnoza, o której mowa w ust. 1, jest przekazywana wójtowi (burmistrzowi, prezydentowi miasta) oraz radzie gminy. Przed przekazaniem diagnozy centrum przeprowadza konsultacje diagnozy ze wspólnotą samorządową	uchylenie w całości
4.	art. 23 ust. 1 pkt 4	stanowisko organizatora społeczności lokalnej	zespół ds. organizowania społeczności lokalnej lub

			stanowisko organizatora społeczności lokalnej
5.	art. 23 ust.2 pkt 1	pkt 2 - wchodzi organizator usług społecznych oraz koordynatorzy indywidualnych planów usług społecznych w liczbie dostosowanej do potrzeb wynikających z uwarunkowań lokalnych	pkt 2 - wchodzi organizator usług społecznych, koordynatorzy indywidualnych planów usług społecznych w liczbie dostosowanej do potrzeb wynikających z uwarunkowań lokalnych <i>oraz inni pracownicy realizujący zadania z zakresu usług społecznych lub ich wsparcia</i>
6.	art. 24 ust. 2 pkt 4	opracowywanie rocznego planu działalności centrum	uchylenie w całości
7.	art. 25 ust. 1	dyrektor centrum jest powoływany i odwoływany przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) gminy, która utworzyła centrum	uchylenie w całości
8.	art. 25 ust.2 pkt 4	ukończyła szkolenie z zakresu zarządzania i organizacji <i>usług społecznych</i>	ukończyła <i>lub ukończy</i> szkolenie z zakresu zarządzania i organizacji <i>usług społecznych w okresie do 12 miesięcy od dnia zatrudnienia</i>
9.	art. 28 pkt 2	ma co najmniej 2-letnie doświadczenie na stanowisku kierowniczym w podmiotach wykonujących usługi z zakresu, o którym mowa w art. 2 ust. 1	ma co najmniej <i>3-letnie doświadczenie w pracy</i> w podmiotach wykonujących usługi z zakresu, o którym mowa w art. 2 ust. 1
10.	art. 28 pkt. 3	ukończyła szkolenie, o którym mowa w art. 25 ust. 2 pkt 4	ukończyła <i>lub ukończy</i> szkolenie, o którym mowa w art. 25 ust. 2 pkt 4 <i>w okresie do 12 miesięcy od dnia zatrudnienia</i>
11.	art. 30 pkt 1	spełnia wymogi przewidziane do wykonywania zawodu pracownika socjalnego	uchylenie w całości

12.	art. 30 pkt 1 <u>(nowe brzmienie)</u>	ma wykształcenie wyższe na kierunkach: praca socjalna, pedagogika, socjologia, psychologia, profilaktyka społeczna i resocjalizacja, nauki o rodzinie, polityka społeczna	
13.	Art. 34 ust. 1	szkolenia, o których mowa w art. 25 ust. 2 pkt 4, art. 30 pkt 3 i art. 33 pkt 3, organizują regionalne ośrodki polityki społecznej	szkolenia, o których mowa w art. 25 ust. 2 pkt 4, art. 30 pkt 3 i art. 33 pkt 3, organizują regionalne ośrodki polityki społecznej co najmniej 1 raz w roku
14.	art. 30 pkt 2	ma co najmniej 2-letnie doświadczenie w świadczeniu pracy socjalnej	ma co najmniej 2-letnie doświadczenie w pracy w podmiotach wykonujących usługi z zakresu, o którym mowa w art. 2 ust. 1
15.	art. 30 pkt 3	odbyła szkolenie z zakresu opracowywania i realizacji indywidualnych planów usług społecznych	odbyła lub odbędzie szkolenie z zakresu opracowywania i realizacji indywidualnych planów usług społecznych w okresie do 12 miesięcy od dnia zatrudnienia.
16.	art. 34. ust. 3 <u>(dodanie ustępu w brzmieniu)</u>	–	szkolenia, o których mowa w ust. 1 mogą organizować inne podmioty za zgodą Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
17.	art. 39 ust. 1 pkt. 2	sposób realizacji indywidualnego planu usług społecznych, w szczególności wskazanie harmonogramu realizacji usług społecznych, podmiotów wykonujących te usługi oraz miejsca ich wykonywania	uchylenie w całości

Uwagi Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego do projektu zmiany w ustawie zostały przekazane do Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w październiku 2024 r.

